

СТАНОВИЩЕ

От проф. д.ф.н. Мария Грозева-Минкова
Департамент „Романистика и германистика” в Нов български университет
За дисертационния труд на
на тема „Анализ на немските модални частици *denn* и *etwa*
в съпоставителен план с български език”
научен консултант: проф. дфн Мария Грозева-Минкова
за присъждане на образователната и научна степен „доктор”
в област на висше образование 2. Хуманитарни науки,
професионално направление 2.1. Филология,
научна специалност Германски езици (немски език)

Дисертационният труд, представен от докторантката на самостоятелна подготовка Станислава Петкова Илиева е в обем на 225 страници и е организиран е в 6 части, увод и заключение, като са приложени списъци на съдържащите се в изследването 23 графики и таблици, използваните съкращения и анализирани учебни системи, библиография и ексцерпирана литература. В библиографията са посочени 210 научни изследвания на български, немски и руски език.

В *Уводната* част е обоснован изборът на темата, посочена е нейната актуалност, определени са обекта и целта, както и конкретните задачи за постигането на поставената цел. Изследването е базирано на достатъчно представителен корпус от преводи на произведения от български и немски език. Поставените задачи целят освен теоретичното осветляване на проблема, също така и намирането на практическо приложение на получените резултати в лексикографията, практиката на превода и чуждоезиковото обучение, което намирам за много положително.

В *Първа глава* са представени кратко, но много логично подредено, различните схващания за частиците в германистичната и българистичната лингвистична литература, като са посочени не само трудностите при определянето на модалните частици в различните школи, но и непоследователността и непълнотата на тяхното представяне. Обобщените в

табличен вид резултати дават възможност да се направят изводи за състоянието на изследвания проблем в двата езика и да се очертаят трудностите при занимания с модалните частици. Въпросът за критериите за класификация на частите на речта, на който в немския език се отделя значително внимание, се отразява и върху разглеждането на частиците и търсенето на тяхното обосновано място. Спорните въпроси за количествения обхват, фонетичните, морфологичните, синтактичните и семантични характеристики на модалните частици също са намерили точно отражение в работата на Станислава Илиева. Както в немски език, така и в български има разнობой по отношение на класификацията на частиците, но ясно се очертава тенденцията, въз основа на техните характер и същност те да бъдат обособени в отделен клас. Анализиранията литература дава основание на докторантката аргументирано да възрази на виждането, че модалните частици могат да бъдат обединени с модалните наречия (с. 39). От вниманието на Ст. Илиева не е убягнал и още един проблем, свързан с частиците – тяхното представяне в двуезичните речници, с които работят преводачи и учещи езика и който заслужава внимателно проучване в бъдеще.

Въз основа на изводите от първа глава във *Втора глава* е обоснован изборът на функционалната граматика като теоретична база за изработването на модел за съпоставителен анализ на модалните частици в немски и български език. Този модел, който може да бъде прилаган и в други изследвания в тази област, е постижение на Станислава Илиева. Той се състои в следното: Значението на частиците се определя чрез семасиологичния подход, следва определянето на функционално-семантичните еквиваленти на избраните за анализ модални частици *denn*, *etwa* в български език на базата на корпус А (немски – български), след което чрез обръщане на посоката и чрез езиков материал от корпус Б (български – немски), се верифицират получените резултати.

Трета глава е посветена на особеностите и функционалните реализации на двете частици на речево равнище. *Denn* е представена честотно във всички свои функции като съюз, наречие, частица и модална частица. Подобен е подходът и към *etwa*. Налага се изводът, че върху реализациите на частиците влияят вида изречение, контекста и ударението.

Четвърта и Пета глава представят приложението на посочения по-горе модел при работа с езиковия материал от двата ексцерпирани корпуса, като много прецизно са анализирани двете избрани частици и техните еквиваленти в български език. Разгледани са и случаите, където липсата на преводен еквивалент води до загуба на информация. Резултатите от анализа са обобщени в таблици. Прави впечатление фактът, че между двете анализирани частици има разлика по отношение на честотността и функциите им. Ветрилото от преводни съответствия в български език за *denn* е много по-широко за разлика от това на *etwa* в обработения езиков материал. Интересен в този смисъл е фактът, че *etwa* като модална частица се среща два пъти по-често в корпуса от преводи с посока от български на немски език. Какво е обяснението на този факт според Станислава Илиева? Поглед върху графиката за честотността на отделните преводни съответствия на частиците (ср. фиг. 11, 13, 15 и 17) показва, че твърде често те нямат такива или поне не се превеждат на български език. Можем ли в този случай да приемем, че този факт е още едно потвърждение на общоприетото мнение, че българският език е беден на частици или това е по-скоро стратегия на отбягване от страна преводачите? Дали в този смисъл резултатите от количествения анализ не оборват твърдението на авторката на с. 77, че българският език също е богат на частици?

Шеста глава е посветена на проблема за модалните частици в чуждоезиковото обучение, които почти не се тематизират там. Как и в кой момент от обучението се преподават модалните частици, е показано чрез анализа на най-популярните в момента учебници по немски език като чужд. Безспорна е необходимостта от системност при преподаването им, задавам си обаче въпроса, дали това е възможно в учебни системи без конкретна целева и езикова група. Намирам за много полезни направените предложения за представянето на модалните частици в чуждоезиковото обучение.

В заключение бих искала да посоча, че Станислава Илиева изпълнява поставените в уводната част цел и задачи и доказва хипотезата си, като показва много добро познаване на теоретичната литература по отношение на български и немски език, както и владеене на апарата на съпоставителните изследвания.

Резултатите от проведения анализ са обобщени в последната част, като са посочени и възможностите за тяхното практическо приложение в обучението по немски език и в преводаческата практика.

Приносните моменти на докторантката се отнасят до изработването на модел за съпоставка на модалните частици, уточняване на функционалните и преводни еквиваленти на модалните частици *denn* и *etwa* в български език. Резултатите от изследването могат да бъдат ползвани от преводачи и автори на учебници и учебни помагала.

Авторефератът отразява точно структурата на представената работа, поставените цели и задачи, метода на работа, подхода при анализ и получените резултати и изводите от тях.

В заключение бих искала да кажа, че Станислава Илиева показва добра научна осведоменост, направила е прецизен анализ на събрания езиков материал и ни е предложила интересно и добре структурирано и написано изследване. Посочените по-горе качества на изследването неговите приносните моменти ми дават основание да оценя високо представения от **СТАНИСЛАВА ПЕТКОВА ИЛИЕВА** дисертационен труд и да препоръчам на уважаемото научно жури да ѝ присъди на научно-образователната степен „**ДОКТОР**”.

.....

проф. д.ф.н. Мария Грозева

София, 19.05.2016